

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักนิติธรรมกับผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม

จัดทำโดย นายชูชาติ เพ็ชรอำไพ

รหัส ๖๒๐๘๑๒

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๘
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมกับผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม

บทนำ

บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา บุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย มีสิทธิ และหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติสาระสำคัญเกี่ยวกับการปกครองโดยหลักนิติธรรม คือ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กฤษฎีกา และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มิได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้ และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ トラบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลอื่น สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ รัฐธรรมนูญยังบัญญัติเกี่ยวกับความเสมอภาคกันในทางกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน บุคคลผู้เป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม ในส่วนของตัวผู้กระทำเอง รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ว่าบุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนีในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้ ส่วนหน้าที่ของรัฐนั้น รัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติไว้ว่าการใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวด

นี้ ถ้าการนั้นเป็นการทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ เป็นต้น ส่วนหลักนิติธรรมนั้น มีผู้แปลความหมาย หรือให้ความเห็น หรือระบุคำจำกัดความไว้หลากหลายแนวความคิด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เช่น เพลโต้นักปราชญ์ชาวกรีก ได้ให้ความหมายของหลักนิติธรรมไว้โดยสรุปว่า หลักนิติธรรม เป็นการปกครองโดยราชาปราชญ์ เน้นการปกครองโดยตัวบุคคลที่มีคุณสมบัติสำคัญสองอย่างคือ เป็นคนเก่งและมีคุณธรรม จึงจะเป็นการปกครองด้วยความชอบธรรม ต่อมาเพลโตกลับค้นพบว่า การปกครองโดยราชาปราชญ์ เป็นเพียงการปกครองในอุดมคติเท่านั้น เป็นการยากที่จะหาบุคคลดังกล่าวมาเป็นผู้ปกครองได้ เพลโต้จึงให้ความสำคัญกับกฎหมาย โดยถือว่ากฎหมายเป็นสิ่งสูงสุดในการปกครอง ต้องสร้างกฎหมายให้เป็นธรรม และให้คนปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นธรรมนั้น ซึ่งเป็นการสร้างหลักเกณฑ์ รูปแบบ แนวทาง วิธีปฏิบัติ รวมทั้งข้อห้าม และบทลงโทษ ให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ให้บุคคลทุกคนซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายปฏิบัติโดยมีรูปแบบที่ชัดเจน หลักการดังกล่าวของเพลโตเป็นที่มาของหลักนิติธรรม ซึ่งบุคคลในยุคต่อมาได้อธิบาย และนำหลักการดังกล่าวมาขยายความ รวมถึงได้ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับรูปแบบและการปกครองของแต่ละสังคม ซึ่งประเทศไทยนั้น มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ และหลักนิติธรรม ประเทศไทยได้นำหลักการปกครองโดยกฎหมายที่เป็นธรรมดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นหลักกฎหมายสูงสุดของประเทศ

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักนิติธรรมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ

เมื่อหลักนิติธรรม เป็นหลักการสำคัญสำหรับการปกครองบ้านเมือง โดยใช้กฎหมายที่เป็นธรรมเป็นเกณฑ์ในการปกครอง หลักกฎหมายหรือหลักนิติธรรมดังกล่าว มีที่มาจากเจ้าของอำนาจอธิปไตยคือ ปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ตามขั้นตอนและวิธีการตามรัฐธรรมนูญ การทำหน้าที่ของสภาในการร่างกฎหมาย จะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เมื่อรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติหลักเกณฑ์สำคัญอันเป็นแนวทางปฏิบัติให้เป็นไปตาม

แม่บทของรัฐธรรมนูญโดยตราเป็นกฎหมายลูก กล่าวคือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และกฎหมายในลำดับชั้นถัดลงมา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติเกี่ยวกับ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลเอาไว้โดยสรุปว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการใดๆ ได้ และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่ กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของ ประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับ ความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็น ข้อต่อสู้คดีในศาลได้ บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำ ความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมาย บัญญัติ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ตัวอย่างบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่บัญญัติหลักการ ของการปกครองโดยหลักนิติธรรมซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิทธิหน้าที่ของผู้กระทำไว้ว่า บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็น ความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็น ผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนีในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้ รัฐธรรมนูญยังบัญญัติวางหลักเกณฑ์การปฏิบัติขององค์กร หรือหน่วยงาน หรือบุคคลต่างๆ ไว้เป็น หมวดหมู่ เพื่ออำนวยความสะดวก เช่น สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หน้าที่ของปวงชนชาวไทย หน้าที่ของรัฐ รัฐสภา แบ่งเป็นสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี ศาล แบ่งเป็นศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร ศาลรัฐธรรมนูญ องค์กรอิสระ แบ่งเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ องค์กรอัยการ การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักนิติธรรมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ทางอาญา

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๗๗ ได้บัญญัติ รับรองสิทธิต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญไว้หลายบทมาตรา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลักนิติธรรม เพราะหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น สืบเนื่องมาจากเจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญโดยตรง ซึ่งได้นำหลักการสำคัญตามรัฐธรรมนูญมาขยาย ความตามความเหมาะสมกับสภาพของสังคมในปัจจุบัน โดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แบ่งเป็นภาค และลักษณะ

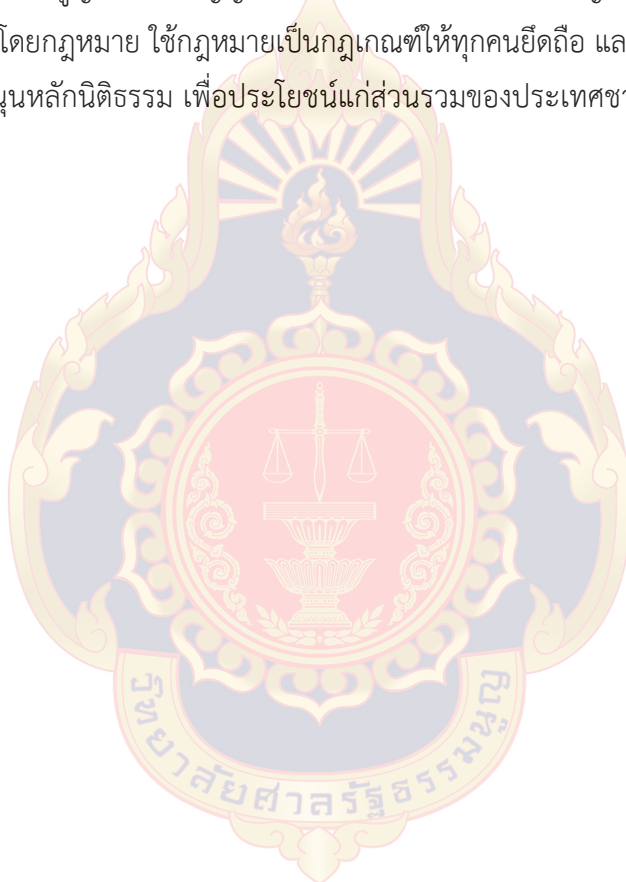
ต่างๆ คือ อำนาจพนักงานสอบสวนและศาล อำนาจสืบสวนและสอบสวน อำนาจศาล การฟ้องคดีอาญา และคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา หมายถึงและหมายอาญา จับ ชั่ง จำคุก คั่น ปล่อยชั่วคราว สอบสวน วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น อุทธรณ์และฎีกา พยานหลักฐาน การบังคับตามคำพิพากษาและ ค่าธรรมเนียม อภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ เป็นต้น ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติเกี่ยวกับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ คู่ความ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ศาล ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล ผู้ถูกจับหรือผู้ถูกควบคุม เป็นต้น เมื่อบุคคลได้รับความเสียหายจากกระทำความผิดอาญา บุคคลเหล่านั้น ย่อมใช้สิทธิต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ และปฏิบัติตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาคดีอาญา คือใช้สิทธิในการแจ้งความร้องทุกข์ หมายความถึงการที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อ เจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิด หรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนา จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ หรือใช้สิทธิกล่าวโทษหมายความถึง การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหาย ได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น หรือจะใช้สิทธิทาง ศาลโดยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ หรือเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่ง ที่เกี่ยวข้องกันคดีอาญา เพื่อเป็นการรับรองและเน้นย้ำว่ากฎหมายดังกล่าวมีพื้นฐานมาจาก หลักนิติธรรม กล่าวคือ กฎหมายได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ของบุคคลผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูก ควบคุมหรือยังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบ ถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรกและให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหามีสิทธิพบและปรึกษาผู้ ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ ในชั้นสอบสวน ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิด การเจ็บป่วย ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหามีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูก จับ หรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิดังกล่าว และบุคคลซึ่งมีฐานะเป็นจำเลยมีสิทธิตามที่ กฎหมายบัญญัติเช่นกัน กล่าวคือ สิทธิได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม สิทธิในการแต่งตั้งทนายความแก่ต่างในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาในศาลชั้นต้น ตลอดจนชั้นศาล อุทธรณ์ และศาลฎีกา สิทธิในการปรึกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว สิทธิ ตรวจสอบสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ สิทธิตรวจดูสำนวนการไต่สวนมูล ฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอรับสำเนาที่รับรองว่าถูกต้อง สิทธิตรวจหรือคัดสำเนา คำให้การของตนในชั้นสอบสวน หรือเอกสารประกอบคำให้การของตน ถ้าจำเลยมีทนายความ ทนายความนั้นย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับจำเลย เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ให้ผู้เสียหาย มีสิทธิดังกล่าวเช่นเดียวกับจำเลยด้วย การสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้า มีความจำเป็นต้องแปลภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยหรือต้อง

แปลภาษาไทยเป็นภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศให้ใช้ล่ามแปล ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย หรือสามารถพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่น และไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล จัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือได้ยิน หรือสื่อความหมายได้ และไม่มีล่ามภาษามือ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล จัดหาล่ามภาษามือให้ หรือจัดให้ถาม ตอบ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควรเมื่อมีล่ามแปลคำให้การ คำพยาน หรืออื่น ๆ ล่ามต้องแปลให้ถูกต้อง ล่ามต้องสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริตใจ จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปลให้ล่ามลงลายมือชื่อในคำแปลนั้น หลักการดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลใช้สิทธิในทางศาลได้อย่างเต็มที่ สิทธิดังกล่าวมีขึ้นตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการยุติธรรมเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกให้แก่ทุกฝ่าย ในระหว่างทำการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล ถ้ามีเหตุควรเชื่อว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวน หรือศาลแล้วแต่กรณี สั่งให้พนักงานแพทย์ตรวจผู้นั้น เสร็จแล้วให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้นมาให้ถ้อยคำหรือให้การว่าตรวจได้ผลประการใด ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือศาลเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริต และไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ใ้แจ้งการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาไว้จนกว่าผู้นั้นหายวิกลจริตหรือสามารถจะต่อสู้คดีได้ และให้มีอำนาจส่งตัวผู้นั้นไปยังโรงพยาบาลโรคจิตหรือมอบให้แก่ผู้อนุบาล ข้าหลวงประจำจังหวัด หรือผู้อื่นที่เต็มใจรับไปดูแลรักษาก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร กฎหมายบัญญัติให้ผู้ที่มิสิทธิในการฟ้องคดีอาญาต่อศาลคือ พนักงานอัยการ และผู้เสียหาย ในกรณีพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาใดระหว่างพิจารณาก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาคดีนั้นก็ได้ คดีอาญาที่มีข้อความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาใดก่อนคดีเสร็จเด็ดขาดก็ได้ หรือการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา โดยหลักพนักงานอัยการจะเรียกทรัพย์สินหรือราคาซึ่งผู้เสียหายสูญเสียไปแทนผู้เสียหายได้เฉพาะคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร เท่านั้น ต่อมาตามหลักนิติธรรม ได้บัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมแนวทาง หรือวิธีการเยียวยาความเสียหายไว้หลายกรณี กล่าวคือ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ ให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหาย และจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้ เป็นต้น ซึ่งหลักการตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้น นำมาจากเจตนารมณ์

เดียวกันคือ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลองค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม

บทสรุป

ประเทศไทยปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด รัฐธรรมนูญของไทยบัญญัติหลักนิติธรรมไว้เป็นหัวใจสำคัญ การปกครองโดยหลักนิติธรรม คือ การปกครองโดยกฎหมาย ใช้กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ให้ทุกคนยึดถือ และปฏิบัติตาม หลักความยุติธรรมเป็นสิ่งสนับสนุนหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมของประเทศชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม

บรรณานุกรม

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>

๒. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๗๗

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>

๓. หลักนิติธรรม, นายบุรีรักษ์ มาประณีต. เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อ
ประชาธิปไตย รุ่นที่ ๘ วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา

